

Іванієнко В.В.,
канд. екон. наук, професор,
професор кафедри міжнародних
економічних відносин та безпеки бізнесу,
Харківський національний економічний
університет імені С. Кузнеця, м. Харків

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна безпека підприємства – поняття системне. Це властивість підприємства, побудованого на принципах стійкості, саморегуляції, цілісності. Економічна безпека підприємства покликана захистити кожну з цих властивостей, оскільки руйнівна дія на будь-яку з цих властивостей призведе до загибелі підприємства в цілому. З іншого боку економічну безпеку можна розглядати як найбільш ефективне, конкурентне використання активів, ресурсів підприємства на основі виявлення основних проблемних питань, ризиків, шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства, його зовнішніх та внутрішніх загроз та врахування динамічних змін факторів підприємницької діяльності.

Система економічної безпеки підприємств включає в себе об'єкти і суб'єкти безпеки, інститути та засоби її забезпечення, функціональну визначеність. Отже, система економічної безпеки підприємства є функціонально визначеною сукупністю об'єктів, суб'єктів, інститутів, механізмів та засобів її забезпечення [1].

Важливою та найбільш потужною складовою такої системи є Державна підтримка забезпечення економічної безпеки підприємств. Державна підтримка забезпечення економічної безпеки підприємств включає широкий спектр інститутів, інструментів та заходів, спрямованих на захист від внутрішніх та зовнішніх загроз. Це включає податкову політику, підтримку інвестицій, надання субсидій, державне регулювання ринків, правову підтримку, підтримку ведення зовнішньо-економічної діяльності та багато інших заходів.

Нестабільний економічний стан у державі, присутність великої кількості ризиків в економічній безпеці потребує розроблення механізмів державного управління, які б могли своєю діяльністю вивчити та забезпечити першочергові напрями для усунення та стабілізації проблем в економічній безпеці підприємства.

Для результативного забезпечення системи економічної безпеки підприємства використовують механізми державного управління, одним з яких є економічний механізм управління, який спрямований на: створення ефективної соціально-економічної системи ринкового типу, яка забезпечить матеріальний добробут підприємства; забезпечення пропорційності розвитку усіх елементів ресурсного потенціалу підприємства; запровадження наукової обґрунтованості, оптимальності, ефективності, єдності і взаємозв'язку всіх заходів бюджетно-фінансової політики, оптимального сполучення ринкових і

неринкових фінансових інструментів; надання окремих субвенцій підприємствам на їх розвиток; фінансування інвестиційних проєктів безпосередньо з державного бюджету в рамках інших програм; фінансування з обласних бюджетів у частині бюджету розвитку; залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, коштів міжнародних фондів і організацій [1].

У сучасних умовах відбувається посилення державного регулювання та сприяння розвитку суб'єктів господарювання, змінюються організаційні форми взаємодії державних органів з суб'єктами, відбуваються суттєві зрушення з метою, механізмом, апаратом управління, у поєднанні державного та ринкового механізмів регулювання фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Метою державного регулювання фінансової безпеки є створення певних умов, що забезпечують нормальне функціонування економіки в цілому та стабільну участь підприємців країни у міжнародному розподілі праці та отримання від цього оптимальних вигод.

В узагальненому вигляді до завдань державного регулювання забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання входять: розробка, прийняття та контроль за законодавством, що забезпечує правову основу та захист інтересів суб'єктів господарювання; підвищення ефективності державного регулювання та зниження відповідних витрат; ослаблення прямих форм втручання держави; створення умов для вільної та сумлінної конкуренції на ринку, вільного переміщення товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках, контроль за дотриманням правил конкуренції; забезпечення товарно-грошової та бюджетної рівноваги за допомогою фінансової, податкової, процентної політики та управління грошовою емісією; поєднання поточних та перспективних напрямів розвитку економіки: структурно-інвестиційної політики та науково-технічної політики; сприяння довготривалому зростанню накопичення капіталів та стабільному розвитку, стримування інфляції економічним шляхом, зняття обмежень адміністративного регулювання господарської сфери діяльності; забезпечення вільного пересування робочої сили та дотримання норм трудового законодавства, регулювання приватного найму та порядку оплати праці; підтримання соціальної рівноваги та прийняттого для більшості населення рівня диференціації та розподілу доходів.

Характеризуючи державне регулювання фінансової безпеки в сучасних умовах, насамперед слід зазначити, що центр тяжкості у цьому регулюванні перемістився до активної участі держави в організаційно-господарському регулюванні виробництва, основними завданнями якого є: здійснення структурної перебудови виробництва, що передбачає створення нових галузей, орієнтованих на експорт, модернізацію традиційних галузей та пристосування їхньої продукції до вимог світового ринку, переорієнтацію окремих видів виробництв на світові ринки в рамках міжнародної спеціалізації; підвищення конкурентоспроможності продукції експортних галузей та окремих видів виробництв; зміцнення становища у пріоритетних та найбільш прогресивних галузях економіки, орієнтація їх на обслуговування експортного виробництва; перегляд форм зв'язків між короткостроковими та довгостроковими заходами урядової політики, традиційний вплив на кон'юнктуру, заснований на

регулюванні попиту, який дедалі тісніше переплітається з заходами державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків; використання заходів на процес концентрації у провідних галузях економіки, у тому числі спеціалізованих на експорт, здійснення заходів, спрямованих на зміцнення організаційної структури великих фірм, розвиток нових форм зв'язків між ними.

Держава – це організація публічної влади на певній території, що має спеціальний апарат і регулює суспільні відносини шляхом видання правових норм.

Виділяють два основні методи державного впливу на економіку:

1. Прямий метод регулювання заснований на адміністративному впливі, який включає: законодавчу діяльність держави; розширення державних замовлень; розвиток державного сектора економіки; ліцензування окремих видів діяльності.

2. Непрямий метод регулювання, який передбачає використання переважно економічного впливу. Він використовується для регулювання ринків, податково-бюджетної (фіскальної) та кредитно-грошової (монетарної) політики: державні витрати, оподаткування та державне підприємництво.

Основні функції держави в економіці: створення правової бази економіки; виробництво суспільних благ; проведення антимонопольної політики; проведення бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики; підтримка малого бізнесу; зовнішньоекономічна політика.

Держава проводить антимонопольну політику, яка спрямована на боротьбу з монополізмом та захист принципів вільної конкуренції. Антимонопольне регулювання покликане здійснити такі завдання: формування сприятливої для сформованої економічної ситуації конкурентного середовища, та її розвиток; створення нормативно-правової бази щодо монополістичних фірм та конкурентної боротьби; регулювання виконання умов чесної конкурентної боротьби та законодавчих актів щодо конкуренції; підтримка малого та середнього підприємництва.

Основна мета зовнішньоекономічної політики держави полягає у використанні переваг міжнародного поділу праці та зміцнення позицій країни на міжнародному ринку. Держава виконує найважливіші завдання щодо забезпечення розвитку зовнішньоекономічних відносин, підтримки національного виробництва, захисту внутрішнього ринку, підтримки експорту.

Однак, необхідно зазначити, що система економічної безпеки підприємств може бути дієвою лише тоді, коли нормативно-правове забезпечення України буде на належному правовому рівні.

В економічно розвинутих країнах Європи протягом останніх років було знято більшість нормативно-правових обмежень щодо створення сприятливих фінансово-економічних та податкових умов розвитку підприємництва. Це дало малому та середньому бізнесу у вищезазначених економічно-розвинутих країнах з їх рівнем економічної безпеки, посісти на теперішньому етапі розвитку світової економіки головні позиції за рівнем розвитку бізнесу та показниками економічної безпеки підприємств та зайняти високі місця у міжнародних рейтингах [3].

Такий напрям розвитку державної підтримки забезпечення економічної безпеки сучасного підприємництва стане підтримкою його ефективності та рівня конкурентності.

В умовах сучасного бізнес-середовища забезпечення економічної безпеки бізнес-структур стає одним із основних пріоритетів для держави в цілому, кожного власника та керівника такого бізнесу. Основні характеристики економічної безпеки підприємства в сучасних умовах – це перш за все: забезпечення фінансової стійкості, та фінансової незалежності від стороннього капіталу; підвищення ефективності діяльності підприємства; інноваційні впровадження та охорона комерческої таємниці; захист від конкурентів; мінімізація внутрішніх ризиків; слідкування за екологічністю власного виробництва; постійний моніторинг зовнішньої і внутрішньої середовища; забезпечення високого рівня захисту комунікативних та інформаційних потоків на підприємстві і др. [4].

Методики управління економічною безпекою, які використовувались раніш, у більшості своєї орієнтовані на залученні високих прибутків без огляду на сучасні потреби суспільства, такі, як: антикорупційна політика, екологія, комунікативні зв'язки, лояльність співробітників та клієнтів, кібербезпека, репутації компанії, і др. А для цього необхідне створення інноваційної комплексної системи економічної безпеки підприємства, яка з одного боку враховувала основну мету самого підприємства, а з іншого базувалася на сучасних потребах суспільства.

Список використаних джерел

1. Міненко М.В. Сутність та види суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. № 2, 2014. С. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?op=1&z=2802>.
2. Криштанович М.Ф. Механізми державного управління щодо забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 16, 2017. С. 22-24. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2017/6.pdf.
3. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво: навч. посібник. Київ : "Центр учбової літератури", 2013. 368 с.
4. Воловельська І.В., Ветров Е., Утемсинова Ж. Економічна безпека підприємства: сучасні методи управління. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 83, 2023. С. 199-205. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.83.300280>.